

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Напрями інтеграції підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості

Зоряна В. Гбур ^{1*} • Оксана А. Ковтун ²

¹ Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна). Професор кафедри публічного управління та адміністрування, д-р держ. упр., професор.

² Університет Григорія Сковороди в Переяславі (Україна). Проректор з міжнародних зв'язків та проектною діяльністю, д-р екон. наук, доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: ernest-natan@ukr.net

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

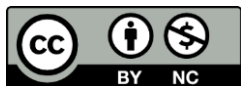
Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.7-8.16](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.7-8.16)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір
ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства –
Некомерційна 4.0
Міжнародна»
(CC BY-NC 4.0).

У статті розкрито напрями інтеграції підприємств України в глобальні ланцюги доданої вартості. Встановлено, що глобальні ланцюги доданої вартості формуються як стратегії, що забезпечують об'єднання географічно розподілених виробничих процесів для створення кінцевого продукту або послуги. З'ясовано, що успішна інтеграція підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості передбачає залучення різних секторів до виробничих процесів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності та зростанню на міжнародних ринках. Наголошено на важливості інноваційних екосистем, які стимулюють розвиток ефективних економічних кластерів, що сприяють досягненню високої продуктивності підприємств. Підкреслено, що інноваційні кластери забезпечують значно вищі показники продуктивності порівняно з традиційними експортерами, що є важливим чинником для ефективної інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості. Констатовано, що розвиток таких кластерів стимулює економічне зростання та підвищує здатність підприємств до адаптації в умовах глобальної нестабільності. Визначено, що для успішної інтеграції України в глобальні ланцюги доданої вартості необхідно посилити інвестиції в інновації та модернізацію виробничих потужностей. Зауважено, що зниження обсягів експорту інноваційної продукції, зокрема через внутрішньоекономічні проблеми, підкреслює потребу у вдосконаленні політики державної підтримки інноваційних підприємств. Відзначено важливість стимулювання інвестицій у наукові дослідження та розробки, що є основою для інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості. Підкреслено, що зростання частки продукції з високими технологіями в доданій вартості демонструє позитивні зрушення у виробничому секторі, що сприяє ефективній інтеграції на міжнародні ринки. Розкрито також важливість індустріальних і наукових парків, вільних економічних зон для розвитку та інтеграції національних підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості. Встановлено, що для успішної інтеграції необхідно створити сучасну індустріальну інфраструктуру, яка відповідає вимогам глобальних ринків. З'ясовано, що програми державної підтримки, зокрема гранти на переробку та доступні кредити, сприяють стимулюванню економічного зростання та розвитку підприємств. Наголошено на важливості залучення іноземних інвесторів для забезпечення доступу до нових технологій і торговельних партнерів. Визначено, що успішна інтеграція в глобальні ланцюги доданої вартості вимагає постійного вдосконалення економічної політики та розвитку інноваційних стратегій, що дозволяють зміцнити позиції країни на світовому ринку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

інтеграція підприємств, глобальні ланцюги доданої вартості, екосистеми, кластери, конкурентоспроможність, експорт інноваційної продукції, інвестиції в інновації, модернізація виробництва, державна підтримка, переробна промисловість.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Directions for Integrating Enterprises into Global Value Chains

Zoriana Hbur ^{1*} • Oksana Kovtun ²

¹ Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Ukraine). Professor at the Department of Public Management and Administration, Doctor of Science in Public Administration, Professor.

² Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav (Ukraine). Vice-Rector for International Relations and Project Activities, Doctor of Science in Economics, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: ernest-natan@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.7-8.16](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.7-8.16)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article reveals the directions of integration of Ukrainian enterprises into global value chains. It has been established that global value chains are formed as strategies that ensure the integration of geographically distributed production processes to create a final product or service. It has been found that the successful integration of enterprises into global value chains involves the involvement of various sectors in production processes, which contributes to increased competitiveness and growth in international markets. The importance of innovative ecosystems that stimulate the development of effective economic clusters contributing to high enterprise productivity is emphasized. It is stressed that innovative clusters provide significantly higher productivity rates compared to traditional exporters, which is an important factor for effective integration into global value chains. It was noted that the development of such clusters stimulates economic growth and increases the ability of enterprises to adapt in conditions of global instability. It was determined that for the successful integration of Ukraine into global value chains, it is necessary to increase investment in innovation and modernization of production capacities. It is noted that the decline in exports of innovative products, in particular due to domestic economic problems, highlights the need to improve the policy of state support for innovative enterprises. The importance of stimulating investment in research and development, which is the basis for integration into global value chains, is noted. It was emphasized that the growth in the share of high-tech products in value added demonstrates positive developments in the manufacturing sector, which contributes to effective integration into international markets. The importance of industrial and science parks and free economic zones for the development and integration of national enterprises into global value chains was also highlighted. It has been established that successful integration requires the creation of a modern industrial infrastructure that meets the requirements of global markets. It has been found that state support programs, in particular, processing grants and affordable loans, contribute to stimulating economic growth and enterprise development. The importance of attracting foreign investors to ensure access to new technologies and trading partners is emphasized. It has been determined that successful integration into global value chains requires continuous improvement of economic policy and the development of innovative strategies that strengthen the country's position in the global market

KEYWORDS

business integration, global value chains, ecosystems, clusters, competitiveness, export of innovative products, investment in innovation, modernization of production, state support, processing industry.

1. Вступ

Інтеграція підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості (ГЛДВ) є важливим чинником забезпечення економічного зростання та конкурентоспроможності національних економік у сучасному глобалізованому світі. В умовах глобалізації виробничих процесів та зміни міжнародних економічних умов, участь у ГЛДВ дозволяє країнам покращити свою позицію на світових ринках, підвищити технологічний рівень виробництва та забезпечити ефективніше використання ресурсів. У цьому контексті, для України особливо актуальним є питання оптимізації процесів інтеграції в глобальні виробничі мережі, оскільки ефективна участь у ГЛДВ дозволяє збільшувати обсяги експорту, а також значно підвищувати технологічний рівень продукції.

2. Огляд літературних джерел

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання інтеграції України в ГЛДВ є надзвичайно актуальним і потребує комплексного підходу. Так, Гужва І. та Онищенко В. аналізують основні бар'єри та можливості для інтеграції України у глобальні економічні мережі, підкреслюючи важливість науково-технологічного потенціалу [1]. Водночас Калініченко З. розглядає теоретичні основи методології аналізу ланцюгів доданої вартості, акцентуючи увагу на значенні міжнародної інтеграції для сталого розвитку національної економіки [2]. Крім того, Нестеров С. вивчає роль інвестиційного клімату в процесах інтеграції, визначаючи необхідність сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій [3]. Своєю чергою Миценко В. досліджує вплив цифрових технологій на трансформацію глобальних ланцюгів, підкреслюючи важливість їхнього застосування для підвищення ефективності та конкурентоспроможності національних виробників [4]. Разом з тим, Сандул М. акцентує увагу на необхідності адаптації до змінюваних геополітичних та економічних умов для підтримки ефективних ланцюгів постачання та забезпечення стійкості бізнесу в умовах глобальної конкуренції [5].

3. Постановка завдання

Метою статті є вивчення напрямів інтеграції підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості.

4. Методи та матеріали

Методологічна основа дослідження інтеграції підприємств України у глобальні ланцюги доданої вартості ґрунтувалася на використанні міждисциплінарного підходу, який поєднує економічний, управлінський та інституційно-правовий аналіз. Для досягнення мети було застосовано низку загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечили комплексність та достовірність результатів. Зокрема, метод компаративного аналізу дозволив виявити спільні та відмінні риси процесів інтеграції у глобальні виробничі мережі в різних країнах, а також зіставити підходи до розвитку інноваційних кластерів та модернізації промисловості. Метод системного аналізу було використано для дослідження взаємозв'язків між основними елементами глобальних ланцюгів доданої вартості, включаючи виробничі сектори, інфраструктуру, державну політику та міжнародні економічні фактори. Застосування структурно-функціонального підходу дозволило розглянути специфіку ролі інноваційних екосистем і кластерів у формуванні конкурентних переваг українських підприємств.

У статті також використано статистичні методи для аналізу динаміки експорту інноваційної продукції та зміни структури доданої вартості у промисловості. Для цього залучено офіційні дані Державної служби статистики України, Національного банку України та Міністерства економіки України, а також матеріали міжнародних організацій, що дозволило простежити ключові тенденції у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Додатково було використано контент-аналіз урядових програм і стратегічних документів, зокрема Національної експортної стратегії до 2030 року, які визначають пріоритети державної політики у сфері

інтеграції до світових виробничих мереж. Отже, методологія дослідження поєднала теоретичні та емпіричні інструменти, що дало змогу виявити чинники успішної інтеграції підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості та обґрунтувати напрями державної підтримки інноваційного розвитку в Україні.

5. Результати та обговорення

ГЛДВ сформувалися як стратегії, що забезпечують об'єднання географічно розподілених виробничих процесів у єдиний та ефективний комплекс, ґрунтуючись на їх спеціалізації та комплементарності з метою створення конкретного кінцевого продукту або послуги [1, с. 11]. У цьому контексті інтеграція підприємств у ГЛДВ передбачає залучення різних секторів до процесів виробництва та створення доданої вартості, де кожен учасник додає певну частину цінності до загального продукту чи послуги, що своєю чергою забезпечує підвищення конкурентоспроможності та зростання на міжнародних ринках.

Особливо важливим чинником для успішної інтеграції в ГЛДВ є роль інноваційних екосистем, які сприяють розвитку продуктивних та ефективних економічних кластерів. Розвиток таких кластерів можливий за умови реалізації принципів поглибленої інтеграції та смарт-спеціалізації, що дає змогу об'єднати зусилля окремих учасників у створенні високоякісної продукції, а також оптимізувати взаємодію на всіх етапах виробничого процесу. Зазначено, що такі кластери демонструють суттєво вищі показники продуктивності порівняно з традиційними експортерами, що підвищує ефективність інтеграції у ГЛДВ [2, с. 179].

Зокрема, доцільно зазначити, що розвиток інноваційних кластерів у різних регіонах є важливим чинником, що стимулює економічне зростання та підвищує здатність підприємств до адаптації в умовах швидко змінюваного глобального середовища. Практичними прикладами цього процесу є створення спеціалізованих індустріальних зон у країнах, що активно інтегруються в світові економічні ланцюги, а також, де державна політика стимулює інвестиції в новітні технології та інфраструктуру для підтримки кластерів.

Розвиток інноваційних кластерів стимулює економічне зростання та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. Враховуючи цей аспект, важливо звернути увагу на статистичні дані, що демонструють, як інноваційна діяльність підприємств впливає на зовнішню економічну діяльність. Зокрема, на рис. 1 відображено обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції підприємств за межі України та її частку у загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції, що наочно ілюструє вплив розвитку інновацій на експортні можливості та інтеграцію в ГЛДВ.

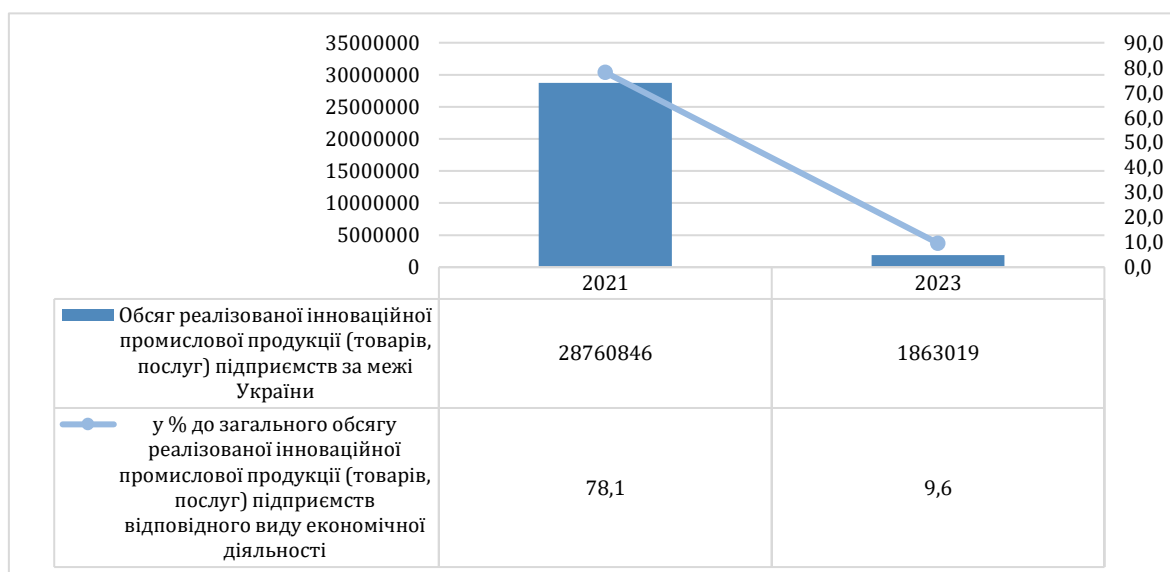

Рис. 1. Обсяг реалізованої інноваційної промислової продукції (товарів, послуг) підприємств за межі України (тис. грн) та його частка у загальному обсязі реалізованої інноваційної промислової продукції (товарів, послуг) підприємств (%)

Джерело: складено на основі [6].

У 2021 році обсяг реалізованої інноваційної продукції підприємств за межі України складав 28 760 846 тис. грн, що становило 78,1 % від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. Однак, за даними 2023 року, цей показник значно знизився: обсяг реалізованої продукції зменшився до 1 863 019 тис. грн, а її частка в загальному обсязі реалізованої продукції склала лише 9,6 %. Цей різкий спад у обсязі реалізації інноваційної продукції за межі України свідчить про кілька важливих чинників. По-перше, внутрішньо економічні проблеми, такі як зниження інвестицій в інноваційні проекти, зокрема в умовах економічної нестабільності та через недостатній рівень розвитку інфраструктури для підтримки інноваційних процесів. По-друге, значне зниження частки експорту інноваційної продукції вказує на проблеми у глобальній конкурентоспроможності українських товарів та послуг, що обумовлюється недостатньою адаптацією підприємств до вимог міжнародних ринків.

У контексті інтеграції підприємств у ГЛДВ, такий спад є тривожним сигналом про необхідність перегляду стратегії економічного розвитку та підтримки інновацій. Інноваційна діяльність, що є основою сучасної економічної інтеграції, повинна базуватись на постійному вдосконаленні продукції та технологій, а також на забезпеченні доступу до нових міжнародних ринків. Тому для забезпечення високих темпів інтеграції в ГЛДВ необхідно збільшити рівень державних та приватних інвестицій в інновації, удосконалюючи політику в галузі наукових досліджень та розробок.

Зважаючи на важливість розвитку інноваційних кластерів для інтеграції підприємств у ГЛДВ, слід звернути увагу на статистичні дані, що ілюструють внесок підприємств, які активно застосовують інноваційні технології, у загальну додану вартість промисловості. Так, на рис. 2 представлено частку доданої вартості за витратами виробництва підприємств, що належать до виробництва з використанням технологій високого та середньо високого рівня, у загальній доданій вартості промисловості. Ці дані демонструють вплив інноваційних технологій на економічну ефективність підприємств та їх здатність до інтеграції в глобальні економічні ланцюги.

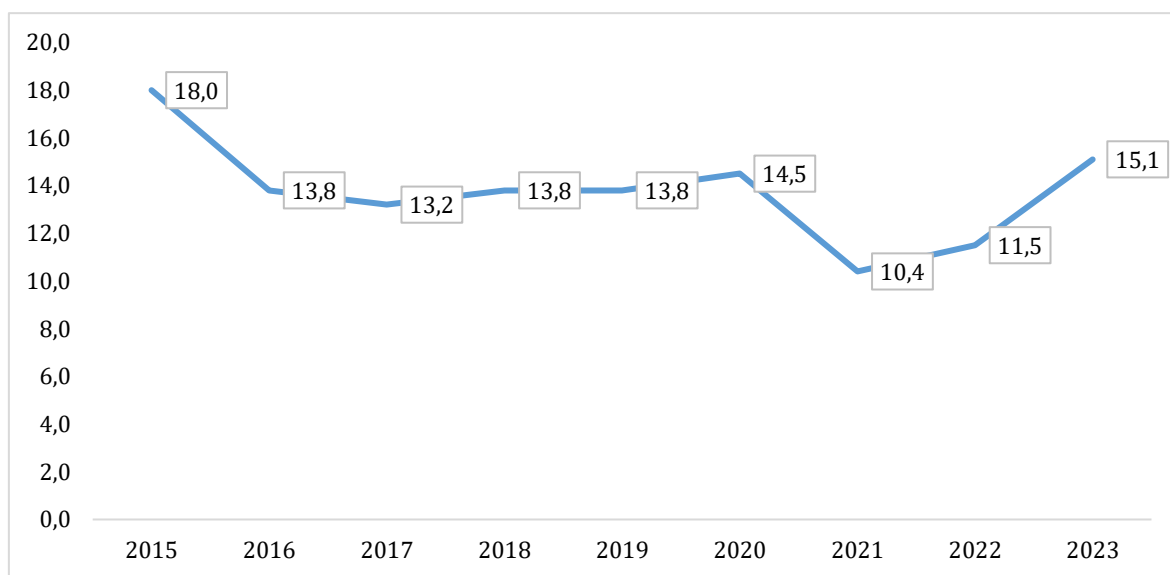

Рис. 2. Частка доданої вартості за витратами виробництва підприємств, які належать до виробництва з використанням технологій високого та середньо-високого рівня, у загальній доданій вартості за витратами виробництва підприємств промисловості (%)

Джерело: складено на основі [7].

Аналіз даних щодо частки доданої вартості підприємств, що використовують технології високого та середньовисокого рівня, у загальній доданій вартості за витратами виробництва підприємств промисловості в Україні показує певні зміни, які мають важливе значення для оцінки рівня інноваційної активності та інтеграції національних підприємств у ГЛДВ. Так, у 2015 році цей показник становив 18,0 %, що свідчить про значну частку виробництва з використанням інноваційних технологій в економіці країни. Проте, в наступні роки спостерігалася тенденція до зниження цього показника, і вже в 2021 році частка доданої вартості

підприємств, що належать до виробництва з використанням високих і середньо високих технологій, зменшилася до 10,4%. Це свідчить про деяке уповільнення темпів технологічного оновлення та інноваційної активності в промисловому секторі. Після цього, з 2022 року, показник частки доданої вартості поступово збільшувався, досягнувши 15,1 % у 2023 році, що свідчить про позитивні зрушення у розвитку технологічного сектору, а також про зростання впровадження інновацій в виробництво. Поява таких позитивних змін пов'язана із запровадженням нових політик, спрямованих на підтримку інноваційного виробництва, а також з підвищенням інвестицій в технології високого рівня, що є важливим для забезпечення стійкої конкурентоспроможності на світових ринках.

Зауважимо, що успішна інтеграція підприємств у ГЛДВ безпосередньо залежить від розвитку переробної промисловості. Для ефективної реалізації цієї мети необхідно вжити заходів щодо масштабного будівництва переробних заводів на національній території. Така інвестиція сприятиме створенню сучасної індустріальної інфраструктури, що є основою для розвитку конкурентоспроможних галузей у межах ГЛДВ. Одним із важливих елементів цієї стратегії є забезпечення системного та цілісного підходу в рамках індустріальної політики. Ця політика повинна охоплювати різні аспекти, такі як інноваційний розвиток, підтримка експортних можливостей, гармонізація технічного регулювання, а також активна участь у міжнародних торговельних угодах, що сприяють інтеграції національних підприємств у ГЛДВ. Зокрема, для демонстрації конкурентних переваг на рівні Індустрії 4.0 важливо сприяти інвестиціям у освітні програми, що дозволяють бізнесу швидко адаптуватися до новітніх технологій. Спільно зі закладами освіти необхідно розвивати тренінгові центри та програми підвищення кваліфікації, що дозволяє працівникам здобувати нові навички. Водночас важливо подолати низьку економічну продуктивність, що є однією з головних перепон для розвитку національної економіки [2, с. 179].

Ефективна інтеграція країни до ГЛДВ потребує цілеспрямованої політики, спрямованої на розвиток виробничих мереж. Така політика також включає розвиток кластерів, індустріальних і наукових парків, вільних економічних зон та інших інноваційних конкурентних просторів. Одним із важливих напрямів є залучення технологічних іноземних інвесторів, що забезпечить доступ до нових технологій та торговельних партнерів. Важливою складовою є також покращення інфраструктури та логістичних зв'язків, що допоможе створити ефективні умови для бізнесу.

Для забезпечення сталого розвитку та зміцнення позицій у ГЛДВ, важливими пріоритетами є максимізація потенціалу національних підприємств, стимулювання інновацій, розвиток технологічних компетенцій, а також відповідність міжнародним стандартам у сфері виробництва та бізнес-процесів. При цьому збалансований розвиток країни, що враховує соціальну модернізацію та екологізацію, є необхідною умовою для отримання максимальних переваг від участі у ГЛДВ в контексті сталого розвитку [3, с. 167].

Використання сучасних технологій значно змінює структуру управління ГЛДВ, переводячи їх з лінійної моделі, де товар рухається від виробника до споживача, у більш інтегровану модель. У новій моделі інформація починає повертатися від споживача до виробника, що дозволяє значно поліпшити процеси прийняття рішень на всіх етапах виробництва та маркетингу. Споживачі стають активними учасниками глобальних ланцюгів створення вартості, адже вони споживають товари та генерують велику кількість даних. Ці дані надходять у різних форматах з різних джерел, що дає можливість точніше прогнозувати попит і надавати персоналізовані продукти або послуги. Важливу роль у цьому процесі відіграють технології аналізу великих даних, які дозволяють виробникам заздалегідь оцінювати переваги споживачів та тестувати продукти чи послуги до їх виходу на ринок. Тому сучасні взаємини між виробниками та споживачами суттєво змінюються, що призводить до того, що на деяких етапах ланцюга виробництва ці ролі фактично стають взаємозамінними [4, с. 109].

Ці зміни в організації ланцюгів створення вартості не єдині чинники, що визначають трансформацію глобальних ланцюгів постачання. Важливими рушіями цієї трансформації є також загострення геополітичної конфліктності та вимоги сталого розвитку. Обидва ці чинники є прямими наслідками попередніх економічних та політичних криз, а також загострення цивілізаційних суперечностей на глобальному рівні. В умовах сучасної глобальної нестабільності, що викликана економічними та кліматичними кризами, особливо важливою

стає потреба в нових регуляторних підходах до ведення бізнесу, включаючи забезпечення прозорості та підзвітності в ланцюгах постачання. Це дозволяє забезпечити виконання вимог сталого розвитку та сприяти впровадженню сталих практик, сталого фінансування та соціальної відповідальності бізнесу. Як показує практика, країни та підприємства, що активно впроваджують ці принципи, стають більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках.

Своєю чергою геополітична напруженість формує нові тенденції в глобальній торгівлі, зокрема, зростання протекціонізму та неопротекціонізму, що вимагає від підприємств більш зваженого підходу до вибору партнерів для формування ланцюгів постачання. Врахування чітко прописаних політик і критеріїв, а також підвищення уваги до безпеки, зокрема інформаційної, стає важливим компонентом сучасного управління ланцюгами постачання. У цих умовах підприємства повинні адаптувати свої стратегії та моделі управління для того, щоб зберігати стабільність і ефективність у разі настання глобальних кризових ситуацій, що стали більш ймовірними в умовах загострення глобальних ризиків, таких як зміна клімату або фінансові кризи.

Інноваційні технології та цифрові рішення стали важливими інструментами, що дозволяють підприємствам підтримувати і нарощувати свої конкурентні переваги. Сучасні моделі управління ланцюгами постачання повинні бути гнучкими та здатними до адаптації в умовах постійних змін. Це передбачає врахування ринкових чинників, а також здатність враховувати неринкові чинники, які можуть значно впливати на стабільність та ефективність ланцюгів постачання в умовах глобальних криз. Важливим є також інтеграція таких підходів у систему управління, що дозволить бізнесу залишатись конкурентоспроможним навіть у найбільш непередбачуваних умовах [5, с. 109–110].

До 2030 року прогнозується значне збільшення обсягів українського експорту, що може досягти 77 млрд дол. США, а його частка у ВВП – 33 %. Це є однією з основних цілей, закладених у проєкті нової Національної експортної стратегії, який розробляється Міністерством економіки в партнерстві з бізнесом, громадськими об'єднаннями, експертами та міжнародними партнерами. Важливим елементом експортної стратегії є підтримка національного виробника через активне державне регулювання та сервісні функції, які включають внутрішню підтримку та сприяння на зовнішніх ринках. Важливою частиною цієї стратегії є стимулювання виробництва та надання бізнесу інструментів для ефективної експансії на міжнародні ринки, а також подолання бар'єрів, що заважають здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. До таких бар'єрів належать митні обмеження та цілий ряд нетарифних перешкод, з якими підприємства можуть зіштовхнутися при виході на нові ринки [8].

Для кращого розуміння змін у товарній структурі експорту та їх впливу на стратегічні цілі національної економіки, доцільно звернутися до даних, представлених у табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка товарної структури експорту, млн дол. США

Найменування груп товарів	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Усього	33560	39701	43341	46091	45143	63113	40899	34678	38888
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	15250	17739	18594	22123	22161	27687	23380	22001	24669
Мінеральні продукти	2391	3517	3883	4405	4963	7874	4109	2262	3142
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	1832	2052	2381	2171	2308	3173	1668	1329	1509
Деревина та вироби з неї	1510	1647	1965	1780	1758	2491	2118	1719	1660
Промислові вироби	463	575	649	697	722	946	569	557	577
Чорні й кольорові метали та вироби з них	8099	9890	11402	9994	8782	15719	5881	3888	4421
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	2748	2862	3002	3426	3390	3819	2281	2150	2034
Різне	1267	1419	1465	1495	1059	1404	893	772	876

Джерело: складено на основі [9].

Аналізуючи дані табл. 1, можна констатувати, що загальний обсяг українського експорту демонструє зростання до 2019 року, після чого спостерігається зниження. Що стосується

товарної структури експорту, то найбільшу частку традиційно займають продовольчі товари та сировина для їх виробництва, що є важливим елементом національного експорту. Протягом досліджуваного періоду ця категорія товарів зростала, досягаючи 27 687 млн дол. США у 2021 році, хоча після цього обсяг експорту трохи знизився. Зважаючи на важливість сільськогосподарського виробництва для України, цей тренд є позитивним і свідчить про стабільний попит на аграрну продукцію, зокрема зернові та олійні культури. Іншим важливим елементом експорту є чорні й кольорові метали та вироби з них. З 2016 року спостерігається сталий приріст цієї категорії, досягаючи піку у 2021 році – 15 719 млн дол. США. Однак, у 2022–2023 роках цей показник значно знизився, що пов'язано з війною. Збільшення обсягів експорту хімічної продукції та промислових виробів свідчить про поступову диверсифікацію товарної структури експорту. Зокрема, продукція хімічної та пов'язаної з нею галузей показала зростання до 2021 року, після чого знизилась, але й залишалася на значному рівні. Це вказує на те, що українські підприємства почали активніше інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості через високотехнологічні продукти. Тенденція до зниження обсягів експорту мінеральних продуктів з 2021 року свідчить про структурні зміни у зовнішній торгівлі. Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади є тією категорією товарів, експорт яких демонструє помірне зростання.

При цьому, зазначимо, що основними напрямками державної політики щодо інтеграції вітчизняного бізнесу в глобальні виробничі мережі є реалізація науково-технологічного та інноваційного потенціалу, мобілізація людського та інтелектуального капіталу, цифрова трансформація бізнесу, а також міжнародна гармонізація законодавства. Крім того, значну увагу приділено забезпеченню інституційної стабільності, захисту прав власності, прозорості адміністрування, ефективному антикорупційному механізму та конструктивному діалогу між державою та великими компаніями. Особливе значення має стратегічне партнерство влади і бізнесу, а також модернізація важливих інфраструктурних секторів, зокрема виробничої, транспортно-логістичної та соціальної інфраструктури. Це забезпечить розвиток регіональних і субрегіональних об'єднань країн, що сприятиме інтеграції українських підприємств у ГЛДВ [3, с. 167-168].

У контексті глобальних геополітичних викликів, що виникають через війну, переробка сировини набуває особливої важливості. Вкладення в цю галузь здатне значно підвищити рівень доданої вартості та стимулювати економічне зростання України. З огляду на це, уряд розробив низку заходів, орієнтованих на підтримку бізнесу у переході від продажу сировини до її переробки. Так, одним із основних кроків стало запровадження програми грантів на переробку, яка дозволяє підприємствам отримати до 8 мільйонів гривень допомоги. Для компаній, що працюють в районах, де не ведуться бойові дії, держава фінансує до 50 % вартості проекту, а підприємці мають внести решту коштів. Водночас на де окупованих територіях цей розподіл фінансування виглядає більш лояльним – 80% інвестицій покриває держава, а 20 % – власники бізнесу [10].

Додатково уряд розширив програму «Доступні кредити 5–7–9 %» для підтримки переробних підприємств. Це дає бізнесу змогу залучати додаткові фінансові ресурси на довший термін – до 10 років. Програма також передбачає збільшення ліміту до 150 млн гривень, що значно покращує фінансові умови для розвитку переробних потужностей. Паралельно з цими ініціативами уряд активно працює над підтримкою машинобудівного сектору, який створює продукцію з високою доданою вартістю. Розробляється програма для аграріїв та інших виробників, що забезпечить доступ до сучасної техніки, необхідної для підвищення продуктивності та ефективності сільського господарства.

Ці урядові програми спрямовані на структурні зміни економіки України, перехід від сировинної моделі до виробництва товарів з високою доданою вартістю. Такі кроки стимулюють економічний розвиток та підвищують конкурентоспроможність України на світових ринках. Тому прогресивні зміни в переробній промисловості можуть стати основою для інтеграції українських підприємств в ГЛДВ, що своєю чергою сприятиме зростанню національного експорту та розвитку нових секторів економіки.

6. Висновки

Таким чином, аналіз напрямів інтеграції підприємств України в ГЛДВ свідчить про необхідність стратегічних змін в економіці країни, зокрема в контексті розвитку інноваційних кластерів і підтримки переробної промисловості. Зокрема, програми державної підтримки, такі як гранти на переробку та доступні кредити, є важливими інструментами, які сприяють покращенню фінансових умов для українських підприємств та стимулюють економічне зростання. Проте для ефективної інтеграції в ГЛДВ необхідно збільшити інвестиції в технологічні інновації та модернізацію виробництва, а також розвивати інфраструктуру, що відповідає вимогам глобальних ринків. Зниження обсягів експорту інноваційної продукції, зокрема через внутрішні економічні проблеми, підкреслює необхідність активізації інвестицій у наукові дослідження та розробки. Водночас збільшення частки продукції з використанням високих технологій у загальній доданій вартості свідчить про позитивні зрушення у виробничому секторі. Тому для забезпечення успішної інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості Україні необхідно впроваджувати комплексний підхід до розвитку інноваційного сектору, стимулювання виробництва та інтеграції в міжнародні економічні мережі, що дозволить зміцнити позиції країни на світовому ринку.

References

1. Huzhva, I. Yu., & Onyshchenko, V. P. (2015). Hlobalni lantsiui dodanoi vartosti ta intehtatsiia do nykh Ukrainy [Global value chains and Ukraine's integration into them]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, (3), 10–19. http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_3_3
2. Kalinichenko, Z. D. (2023). Metodolohichni zasady analizu lantsiuhiv dodanoi vartosti ta uchasti Ukrainy v mizhnarodnii intehtatsii [Methodological principles of analyzing value chains and Ukraine's participation in international integration]. *Innovation and Sustainability*, (1), 176–187. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.176.187>
3. Nesterov, S. V. (2023). Vplyv investytsiinoho klimatu na intehtatsiiu Ukrainy u hlobal'ni lantsiui stvorennia vartosti [The impact of the investment climate on Ukraine's integration into global value chains]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1(49), 163–169. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.16>
4. Mytsenko, V. I. (2023). Tsyfrova transformatsii hlobalnykh lantsiuhiv stvorennia vartosti [Digital transformation of global value chain]. *Economics and Organization of Management*, 2(50), 106–115. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.2.10>
5. Sandul, M. (2023). Transformatsiini faktory rozvytku hlobalnykh lantsiuhiv postachannia [Transformational factors in the development of global supply chains]. *Journal of International Economic Policy*, (38), 79–102. <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.04>
6. State Statistics Service of Ukraine. (2025). *Ekonomichna statystyka / Nauka, tekhnolohii ta innovatsii* [Economic statistics / Science, technology and innovation]. <https://www.ukrstat.gov.ua>
7. State Statistics Service of Ukraine. (2025). *Tsil 9. Promyslovisht, innovatsii ta infrastruktura. Tsili staloho rozvytku* [Goal 9. Industry, innovation and infrastructure. Sustainable development goals]. <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/9/>
8. Ministry of Economy of Ukraine. (2025). *Natsionalna eksportna stratehiia do 2030 roku: na Mizhnarodnomu torhovelnomu forumi predstavleni kliuchovi priorytety ta stratehichni tsili* [National export strategy until 2030: Key priorities and strategic goals presented at the International Trade Forum]. <https://me.gov.ua/News/Detail/2eb5c34f-2957-4220-b1ab-01d27eff1a2f?lang=uk-UA&title=NatsionalnaEksportnaStrategiia>
9. National Bank of Ukraine. (2025). *Statystyka zovnishnoho sektoru* [External sector statistics]. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
10. Ministry of Economy of Ukraine. (2025). *Stvorennia vyrobnytstva z vysokoiiu dodanoi vartistiu – tse mozhlyvist dlia Ukrainy pidniatysia na novyi riven ekonomichnoho rozvytku* [Creating high value-added production is an opportunity for Ukraine to reach a new level of economic development]. <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=c8ae52f5-a426-4aff-a797-6ce46729135e&title=StvorenniaVirobnitstvaZ>